

Pospíšil, Ivo

Brněnské kolokvium - doktorská škola o Leskovovi

Opera Slavica. 2020, vol. 30, iss. 1, pp. 59-63

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/OS2020-1-8>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/142744>

License: [CC BY-SA 4.0 International](#)

Access Date: 21. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

logické exezeze (Banská Bystrica 2009) a monografie *Via cordis: Ars interpretationis hermeneuticae. Duchovědné paradigma literární hermeneutiky* (Ostrava, 2011)).

Duchovědné pojetí literárního procesu se stalo cílem vědní cesty profesora Mikuláška. Poznávání tajemství génia tvůrčího ducha, pojmání umění hermeneutické interpretace jako „sofiologie“, promýšlení jejího vědního paradigmatu a etické substance v širším dějinném kontextu nacházejí výraz v jeho připravované práci *Odysea lidského ducha: hledání „smyslu“ umění, „pravdy věku“ a „ducha světa“*, která by měla spatřit světlo světa v tomto roce.

Julius Zeyer ve svém prvním románu *Ondřej Černyšev* z r. 1876 uvádí jako životní krédo svého románového hrdiny slova sv. Bernarda z Clairvaux: „Tři největší přednosti člověka jsou: vůle svobodná, vědění a ctnost; ale bez vědění je volnost marná a vědění bez ctnosti nedává užitku, vědění bez lásky rodí jen pýchu, láska pak bez vědění vždy zbloudí.“ Proto bych spolu s kolegy ze všech zmíněných vysokoškolských pracovišť vedle pevného zdraví panu profesorovi v jeho dalším životním a tvůrčím směřování rád popřál i nadále věrnost tomuto krásnému ideálu...

Jan Vorel

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrázovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

<https://doi.org/10.5817/OS2020-1-8>

Brněnské kolokvium-doktorská škola o Leskovovi

O N. S. Leskovovi (1831–1895) se v Brně konferovalo už roku 2017, kdy Ústav slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity z iniciativy autora této zprávy pořádal v rámci tzv. doktorských škol první mezinárodní brněnské kolokvium o tomto dříve pozapomenutém ruském spisovateli 19. století, který inspiroval moderní literaturu nejen v Rusku. Miloval ho rovněž samouk Maxim Gorkij, ale také ruští formalisté – každý ze zcela jiného důvodu. Měli ho rádi Alexej Remizov i Vasilij Šukšin, sami pěstitelé proslulého skazu a obdivovatelé staré Rusi. Od roku 2018 je Brno také sídlem nově založené virtuální Mezinárodní společnosti N. S. Leskova, jejíž činnost spočívá nejen v pořádání leskovovských setkání, ale hlavně v utváření leskovologické badatelské sítě. **Druhé brněnské kolokvium-doktorská škola o Leskovovi se konala 5.–6. listopadu 2019** (předtím Leskova vystřídal Dostojevskij, z obou kolokvií

byly vydány publikační výstupy¹⁾ pod názvem *N. S. Leskov a tradice ruského románu ve světovém kontextu*. Kolokvia se zúčastnili doktorandi a jejich učitelé a školitelé z České republiky, Ruska a Ukrajiny, mezi nimi editorka Leskovova díla a známí ruští leskovologové. Jazykem kolokvia byla hlavně ruština.

Ruský spisovatel byl dlouho považován za outsidera²⁾, neúspěšného, podprůměrného realistického autora spíše novinářského jazyka a stylu, tvůrce populární literatury esteticky nižšího patra. I když je toto tvrzení dnes už minulostí (když jsem o Leskovovi psal v letech 1973–1975 diplomovou práci, rozhodně tomu tak nebylo), zůstala tu záhada Leskovova romanopisectví, které trápilo i jiné ruské autory 19. i 20. století; Puškinovy románové pokusy jsou dobře známy,³⁾ stejně jako jeho podivný „román ve verších“. Ale to se týká také těch, kteří vytvořili poněkud nekonvenční, „umělé“ románové konstrukce, například M. J. Lermontov s jeho „románem v novelách“.⁴⁾ V tomto ohledu je Leskov názorným příkladem. Jeho žánrové experimenty netřeba dokumentovat, stejně jako jeho individuální pojmenovávání literárních žánrů, včetně jejich orálního a lidového rázu.⁵⁾

V našich četných knihách a studiích, zejména v malé leskovovské monografii⁶⁾ jsme sledovali, jak se Leskov – doslova za každou cenu – snažil vytvořit tradiční balzakovský román a nikdy zcela neuspěl. Jeho románové experimenty nakonec

- 1 Viz POSPÍŠIL, I. (ed.): *Leskov i vokrug: konteksty tvorčestva i sostojanije sovremennogo leskovovedenija*. Brno: Ústav slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, 2018. PAUČOVÁ, L., POSPÍŠIL, I. (eds): *F. M. Dostojevskij: sostojanije issledovanija i sovremennoje značenije*. Brno: Ústav slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, 2019. Viz naše zprávy: POSPÍŠIL, I.: *První brněnské kolokvium o N. S. Leskovovi*. *Slavica Litteraria*, 2018, č. 1, s. 155–156. POSPÍŠIL, I.: *Brněnské kolokvium o Dostojevském*. *Slavica litteraria* 22, 2019, č. 1, s. 133–134. POSPÍŠIL, I.: *Brněnské kolokvium o N. S. Leskovovi*. *Novaja rusistika* 2018, č. 1, s. 95–97. FEDOTOVA, A. A.: *«Trudnyj rost»: recepcija v proze N. S. Leskova*. Jaroslavl: Jaroslavskij gos. universitet im. K. D. Ušinskogo, 2018.
- 2 POSPÍŠIL, I. (ed.): *Leskov i vokrug: konteksty tvorčestva i sostojanije sovremennogo leskovovedenija*. Brno: Ústav slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, 2018.
- 3 Viz naši stať POSPÍŠIL, I.: *Romannaja oderžimost' Aleksandra Puškina*. *Zagadnienia Rodzajów Literackich*, 49, z. 1–2, 2006, s. 5–22.
- 4 Viz náš článek *Roman v novellach i roman-chronika. (Zametki o differenciacii russkogo sovetskogo romana)*. *Ruský jazyk* 1981, č. 2, s. 49–54.
- 5 Viz naši monografii *Proti proudu: studie o N. S. Leskovovi*. Brno: Sprint-Print, 1992 a *Rozpětí žánru*. Brno: Sprint-Print, 1992, viz také studii *Ĵukstapozicionnaja poëtika N. S. Leskova (konstruirovanije obraza pravvednika, skazovo-anekdotičeskaja cep', ékzotizm i obrazy inostrancev)*. In: *Universalii russkoj literatury* 5. *Sbornik statej*. Voronež: Izdatel'sko-poligrafičeskij centr «Naučnaja kniga», 2013, s. 170–176.
- 6 Viz již naši diplomovou a rigorózní práci *Románová tvorba N. S. Leskova* (rkp. diplomové práce), UJEP, Brno 1975, *Typologie a poetika Leskovovy románové kroniky* (rkp. rigorózní práce), UJEP, Brno 1975, a další knihy a studie uvedené jinde.

poskytly užitečný materiál k teorii románu, stejně jako jiné slovanské literatury, ruská však zcela mimořádně.⁷ S tím vším byla spojena i vystoupení účastníků kolokvia.

Editorka Leskovova díla a badatelka o Leskovovi Alla Šelajeva (Sankt-Petěrburg) hovořila o západoevropských kořenech Leskovova románu *Čertovy kukly* (česky asi Čertovská kvítka), ukrajinská badatelka Olha Červinska (Černivci) a Roman Dzyk pojednali o kyjevských topografických souvislostech Leskovova díla ve společném vystoupení *Топографический портрет Киева: жанровая специфика текста Н. Лескова Печерские антики*. Petrohradský historik Leonid Vyskočkov se zabýval tématem Krymské války ve fragmentech románu *Čertovy kukly*, Roman Dzyk, tentokrát v samostatném vystoupení se z jazykovědného úhlu vrátil k tématu Leskov a Ukrajina, královéhradecká rusistka Galina Kosych přednášela o Leskovových románech v recepci literární kritiky, Taťjana Melnik/Melnyk (Moskva) vystoupila s příspěvkem *Культурные смыслы литературного текста (по рассказу Н. С. Лескова Запечатленный ангел)*. Početná skupina účastníků byla z Jaroslavi; Světlana Rodonova analyzovala dvojici pojmů a jejich význam v Leskovově povídce v referátu *Лексика со значением «святость» и «супружество» в Жемчужном ожерелье Н. С. Лескова*. Taťjana Jur'jeva sledovala vztah duchovenstva a světské moci v románové kronice *Soborjane*, Nataľja Lukjančiková analyzovala postavu nihilistky také v této románové kronice, Polina Kubyševa ukázala na kontinuitu Leskovova skazu v tvorbě sovětského autora Borise Pilňaka a Irina Šustina se orientovala na jazykově poetologické téma (*Типы и функции эпитетов в Леди Макбет Мценского уезда Н. С. Лескова*). Slovakista Pavol Markovič z Prešovské univerzity přispěl studií o žánru *Lady Macbeth Mcenského újezdu*, Naděžda Danilova (Sankt-Petěrburg) demonstrovala literární prameny kroniky *Zachudalyj rod*, Jelena Kažukalová (Sankt-Petěrburg) zase vizuální poetiku kroniky *Soborjane (Изобразительная поэтика романа-хроники Н. С. Лескова Соборьяне)*, Natalija Nikorjak (Černivci) bádala o přesazích k jiným druhům umění také na materiálu slavné kriminální novely o ženě-vraždce, brněnská doktorandka Lenka Paučová upozornila na žánrové specifikum Tuberozovova deníku z kroniky *Soborjane* a autor této zprávy přispěl zamyšlením nad inspirativními momenty Leskovových románů pro rozvoj teorie románu.

Podstatné na kolokviu-doktorské škole o Leskovovi byly tři čtyři momenty. 1) Ukázala se zde mezigenerační vazba, která často na našich univerzitách chybí, tedy že Leskov zajímá i mladé a mladší badatele, kteří objevují dosud poněkud zasuté aspekty prozaikova díla, včetně podivných, často nedokončených, nekauzálních románů. 2) V referátech a také v diskusi a následném workshopu, který byl mimořádně podnětný a jehož se jako hosté zúčastnili magisterští a doktorští studenti brněnského

7 Viz naši stať *Vozdejstvije ruskoj literatury i russkogo literaturovedenija na mirovoj literaturnyj process*. In: POSPÍŠIL, I., ZELENKA, M., PAUČOVÁ, L. (eds): Česká slavistika 2018. Brno: Jan Sojnek – Galium, 2018, s. 157–177.

Ústavu slavistiky, se ukázalo, že současnou leskovologii zajímají – na rozdíl od dřívějších monografických pohledů – srovnávací a žánrové otázky, tedy komparatistika a genologie. Myslím, že tím z Leskovových podnětů vyhmátli to nejpodstatnější. 3) Třetím klíčovým momentem je pokračující činnost Mezinárodní společnosti N. S. Leskova a konečně: 4) Publikační výstup tohoto kolokvia se připravuje na rok 2020.

Ivo Pospíšil

Literatura:

- PAUČOVÁ, L., POSPÍŠIL, I. (eds): *F. M. Dostojevskij: sostojanije issledovanija i sovremenoje značenije*. Brno: Ústav slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, 2019.
- POSPÍŠIL, I.: *Brněnské kolokvium o Dostojevském*. *Slavica litteraria* 22, 2019, č. 1, s. 133–134.
- POSPÍŠIL, I.: *Brněnské kolokvium o N. S. Leskovovi*. *Novaja rusistika* 2018, č. 1, s. 95–97.
- POSPÍŠIL, I.: *Ĵukstapozicionnaja poëtika N. S. Leskova (konstruirovanije obraza pravednika, skazovo-anekdotičeskaja cep', èkzotizm i obrazy inostrancev)*. In: *Universalii russkoj literatury* 5. Sbornik statej. Voronež: Izdatel'sko-poligrafičeskij centr «Naučnaja kniga», 2013, s. 170–176.
- POSPÍŠIL, I. (ed.): *Leskov i vokrug: konteksty tvorčestva i sostojanije sovremennogo leskovovedenija*. Brno: Ústav slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, 2018.
- POSPÍŠIL, I.: *Proti proudu: studie o N. S. Leskovovi*. Brno: Sprint-Print, 1992.
- POSPÍŠIL, I.: *První brněnské kolokvium o N. S. Leskovovi*. *Slavica Litteraria*, 2018, č. 1, s. 155–156.
- POSPÍŠIL, I.: *Roman v novellach i roman-chronika. (Zametki o differenciacii russkogo sovet'skogo romana)*. *Ruský jazyk* 1981, č. 2, s. 49–54.
- POSPÍŠIL, I.: *Romannaja oderžimost' Aleksandra Puškina*. *Zagadnienja Rodzajów Literackich*, 49, z. 1–2, 2006, s. 5–22.
- POSPÍŠIL, I.: *Románová tvorba N. S. Leskova*. (Rkp. diplomové práce). UJEP, Brno 1975.
- POSPÍŠIL, I.: *Rozpětí žánru*. Brno: Sprint-Print, 1992.
- FEDOTOVA, A. A.: *«Trudnyj rost»: recepcija v proze N. S. Leskova*. Jaroslavl': Jaroslavskij gos. universitet im. K. D. Ušinskogo, 2018.
- POSPÍŠIL, I.: *Typologie a poetika Leskovovy románové kroniky*. (Rkp. rigorózní práce). UJEP, Brno 1975.

POSPÍŠIL, I.: *Vozdejstvije ruskogj literatury i ruskogj literaturovedenija na mirovoj literaturnyj process*. In: POSPÍŠIL, I., ZELENKA, M., PAUČOVÁ, L. (eds): *Česká slavistika 2018*. Brno: Jan Sojnek – Galium, 2018, s. 157–177.

Toto dílo lze užit v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.

